

Н. М. ПАРХОМЕНКО,
доктор юридичних наук

ПІДСУМКИ НАУКОВОЇ ТА НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ім. В.М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ У 2017 р.

Найбільш вагомими підсумками здійснених у 2017 р. дослідницьких робіт є наукові результати, одержані по завершенні 3-м фундаментальним та 4-м програмно-цільовим темам, а саме:

«*Правові проблеми розвитку земельних відносин в Україні в умовах децентралізації влади*» (наук. кер. – д.ю.н., професор П. Ф. Кулинич). Термін виконання – I кв. 2016 р. – IV кв. 2017 р. Виконавці: О. А. Поліводський, С. В. Батрин, А. В. Нагребельний.

У ході виконання науково-дослідної роботи було досліджено шляхи вдосконалення правового забезпечення регулювання земельних відносин в умовах децентралізації влади як на формальному (перелік законодавчих актів, які доцільно прийняти, доповнити чи змінити), так і на змістовному рівнях правового регулювання земельних відносин (доцільні правові засоби впливу на спрямування розвитку земельних відносин за участю органів влади) в умовах децентралізації влади. За результатами дослідження підготовлено рукопис колективної монографії «Правові проблеми розвитку земельних відносин в умовах децентралізації влади», пропозиції і висновки для державних інституцій, спрямованих на вдосконалення правового регулювання земельних відносин в Україні в умовах децентралізації.

«*Міжнародно-правові аспекти захисту суверенітету та територіальної цілісності України*» (наук. кер. – д.ю.н., професор В. Н. Денисов). Термін виконання – III кв. 2015 р. – IV кв. 2017 р. Виконавці: В. І. Акуленко, К. О. Савчук, М. М. Товт, О. В. Кресін, О. С. Переверзева, І. М. Проценко.

У ході роботи проведено комплексний аналіз міжнародно-правових засобів захисту суверенітету та територіальної цілісності України в умовах триваючого порушення Російською Федерацією міжнародно-правових зобов'язань щодо України. Запропоновані шляхи вдосконалення міжнародно-правової позиції України щодо її суверенітету та територіальної цілісності, проаналізовано зарубіжний досвід звернення до міжнародних юрисдикційних органів, в тому числі і до Суду ООН, щодо захисту суверенітету і територіальної цілісності держав, а також законних прав та інтересів їх громадян та юридичних осіб. Досліджено також такі проблеми: роль доктрини в теорії і практиці міжнародного права, історія розвитку науки міжнародного права в Україні, реалізація в Україні міжнародно-правових стандартів захисту прав національних меншин, зокрема їх мовних прав, окремі проблеми міжнародного права охорони культурної спадщини, міжнародного торгового права, міжнародного морського права. Велика увага приділялася також проблемам розвитку теорії та практики порівняльного правознавства.

Результатом дослідження є рукопис колективної монографії «Міжнародно-правові аспекти захисту суверенітету і територіальної цілісності України».

Як додаткову відомчу тему наукових досліджень для молодих вчених-доповідачів д.ю.н. М. М. Шумило, виконував відомчу тему *«Теорія пенсійного права України»* (наук. кер. – д.ю.н. М. М. Шумило). Термін виконання – II кв. 2017 р. – IV кв. 2017 р.

У процесі виконання теми досліджено розвиток пенсійного законодавства на теренах України у період Російської імперії. Зокрема, розкрито особливості застосування норм пенсійного законодавства, особливо в частині приватно-правової форми пенсійного забезпечення, проблеми правового регулювання пенсійних відносин у динаміці, з'ясовано позитивний досвід кодифікації соціального законодавства та її впливу на рівень та якість соціального захисту, повно та всебічно розглянуті особливості становлення пенсійного забезпечення, критично оцінено систему пенсійного законодавства в радянський період та викладено особливості реформування пенсійного забезпечення в умовах євроінтеграції. Підготовлено рукопис монографії *«Теорія пенсійного права України»* та близько 10 наукових статей.

Відповідно до результатів конкурсу дослідницьких проектів установ НАН України у галузі соціогуманітарних наук та розпорядження Президії НАН України від 03.05.2017 р. № 294 виконувався проект *«Державно-правові засоби консолідації українського суспільства»* (наук. кер. – д.ю.н., професор О. В. Скрипнюк). Термін виконання – травень–грудень 2017 р. Виконавці: Скрипнюк О. В., Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М., Батанов О. В., Стойко О. М.

Науковцями проведено дослідження конституційно-правових засад консолідації українського суспільства, забезпечення рівності усіх перед законом, гарантування прав меншості, реалізації права на справедливе судочинство, а також питання подолання корупції, дискримінації, бюрократичного свавілля. Вагома увага приділяється модернізації громадянського суспільства, вдосконаленню його конституційного статусу, оновленню його інститутів та вдосконаленню форм і методів діяльності в умовах демократизації та розвитку євроінтеграційних процесів. Результати виконання проекту узагальнено в Національній доповіді 2017 р. *«Україна: шлях до суспільної консолідації»*.

У рамках цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України *«Національний консенсус в Україні: історичний імператив, сучасні параметри, прогностична модель»* виконувався проект *«Громадянське суспільство як чинник національного консенсусу: сучасні виклики та імперативи»* (наук. кер. – д.ю.н., професор Н. М. Оніщенко). Термін виконання – травень–грудень 2017 р. Виконавці: Н. М. Оніщенко, О. В. Скрипнюк, Ю. С. Шемшученко та ін.

За результатами дослідження проаналізовані сучасні підходи до розуміння феномену громадянського суспільства та його ролі у функціонуванні демократичної, правової, соціальної держави; сформульовані основні матеріальні (економічні) та соціокультурні засади функціонування громадянського суспільства; визначені основні проблеми функціонування та розвитку громадянського суспільства в Україні; сформульовані пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування громадянського суспільства в умовах сучасних викликів з метою забезпечення належного національного консенсусу в Україні. Підготовлено науково-аналітичну доповідь *«Громадянське суспільство в Україні в умовах демократичних трансформацій: перспективи розвитку»*.

У рамках цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Інтеграція Донбасу і Криму в політико-правовий і соціокультурний простір України: історичний досвід, сучасні виклики, перспективи» виконувався проєкт «*Політичні та міжнародно-правові механізми деокупації та відновлення територіальної цілісності держави: світовий досвід і Україна*» (наук. кер. – д.політ.н., професор І. О. Кресіна). Термін виконання – травень–грудень 2017 р. Виконавці: І. О. Кресіна, В. П. Горбатенко, О. М. Стойко, В. А. Явір, О. В. Кресін.

У підсумку розроблено політико-правові засади політики деокупації та відновлення територіальної цілісності України з огляду на світовий досвід та особливості процесів етнополітичної дезінтеграції держави. Підготовлено наукову записку «Політичні та міжнародно-правові механізми деокупації та відновлення територіальної цілісності держави: світовий досвід і Україна» та законопроекти: «Про внесення змін до Закону України «Про основи національної безпеки України»; «Про внесення змін до Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції»; «Про внесення змін до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»; «Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (щодо правової допомоги особам, права і свободи яких були порушені внаслідок окупації).

У межах Цільової комплексної програми НАН України з наукових космічних досліджень на 2012–2017 рр. виконувався науковий проєкт «Еколого-правові засади космічної діяльності». Етап 5 «*Еколого-правовий статус людини в космічному просторі*», термін виконання: лютий–грудень 2017 р. (наук. кер. – д.ю.н., професор Н. Р. Малишева) У результаті проведеного дослідження визначено поняття, правовий статус та режим забезпечення космонавтів/астронавтів за міжнародним правом та законодавствами космічних держав; окремо проаналізовано правовий статус космічних туристів як самостійних дійових осіб на ринку космічних послуг та правовий режим їх забезпечення. З врахуванням норм і принципів міжнародного космічного права, в т. ч. тих, що наразі закріплені в актах «м'якого права», національного та зарубіжного законодавства у вказаній сфері напрацьовані рекомендації щодо вдосконалення механізму міжнародно-правового і національно-правового регулювання статусу космонавтів/астронавтів та інших осіб, що перебувають в космосі, визначено ключові напрямки правового регулювання їх забезпечення, запропоновані конкретні заходи щодо перспективного розвитку в цьому контексті міжнародного космічного права, а також внесення необхідних змін до законодавства України з метою відображення в ньому питань еколого-правового статусу осіб, що перебувають в космічному просторі.

Відповідно до Угоди про співробітництво між Державним фондом фундаментальних досліджень України і Білоруським республіканським фондом фундаментальних досліджень виконувалась науково-дослідна робота «*Правове регулювання пенсійного забезпечення в Україні та Республіці Білорусь: становлення, сучасний стан, перспективи розвитку і взаємодії*», термін виконання – травень–листопад 2017 р., (наук. кер. – д.ю.н. М. М. Шумило)

У результаті проведеного дослідження виявлено особливості становлення пенсійного забезпечення в Україні, проведено аналіз пенсійного законодав-

ства в часи Австро-Угорської імперії, Другої Речі Посполитої та післявоєнного радянського періоду та особливостей розвитку пенсійної системи після проголошення Україною незалежності. Досліджено теоретичні проблеми змісту пенсійного забезпечення та необхідність зміни форми пенсійного законодавства з подальшою його кодифікацією. Проаналізовано проблеми застосування міждержавної угоди України та Білорусі у сфері пенсійного забезпечення, напрацьовані пропозиції з їх подолання, вплив євроінтеграції України на реформування пенсійного забезпечення в Україні.

Крім того, у 2017 р. розпочалася розробка 9 фундаментальних тем, а саме: *«Право і прогрес: запити громадянського суспільства»* (наук. кер. – д.ю.н., професор Н. М. Оніщенко).

За темою протягом звітного року досліджувались теоретико-правові проблеми забезпечення правового прогресу як основної передумови реформування багатьох сфер життєдіяльності, соціальних перетворень, демократичних зрушень тощо. Правовий прогрес аналізувався як необхідна умова забезпечення стабільного соціального розвитку в цілому, його основне ціннісно-нормативне джерело, чинник ефективності полілогу громадянського суспільства, особи та держави. Дослідження теоретико-правових засад правового прогресу відбувалось в контексті всебічного осмислення сучасних реалій багатоманітної правової дійсності, її цивілізаційних та соціокультурних складових, вивчення відповідних гуманітарних чинників, що впливають на його розвиток.

Під керівництвом к.ю.н., професора І. Б. Усенка досліджувалась тема *«Пам'ятки права України: енциклопедично-правове дослідження»*. Термін виконання – I кв. 2017 р.– IV кв. 2018 р.

Згідно з робочим планом здійснювалося опрацювання концепції відповідного видання, обговорення переліків пам'яток за періодами, публікація окремих наукових статей. Зокрема, у поточному році був складений словник термінів, які будуть включені до довідника, та проведена XXXVII Міжнародна історико-правова конференція «Пам'ятки права як відображення історичних процесів і культури суспільства: до 500-річчя Реформації» (с. Колочава, Закарпатська обл., Межигірський р-н, 14–21 вересня 2017 р.). Співробітники відділу входили до оргкомітету конференції та склали ядро редколегії збірника матеріалів названої конференції.

«Конституційно-правове забезпечення контрольної діяльності суб'єктів публічної влади в Україні: проблеми теорії та практики» (наук. кер. – д.ю.н., професор О. В. Скрипнюк, д.ю.н. професор О. І. Ющик) досліджувалось у відділі конституційного права та місцевого самоврядування. Зокрема, було проаналізовано теоретичні та прикладні проблеми здійснення контрольної діяльності суб'єктів публічної влади на сучасному етапі розвитку держави і суспільства в умовах конституційної реформи, комплексний теоретико-методологічний аналіз сутності, змісту, форм, видів та функцій контролю, здійснюваного суб'єктами публічної влади, конституційно-правові проблеми співвідношення публічного (державного та муніципального) та громадського контролю, а також контрольної, наглядової діяльності у процесі здійснення публічної влади.

Під керівництвом М. В. Венецької аналізувалися *«Актуальні проблеми цивільно-правового регулювання договірних відносин в Україні»*, а саме доктринальні положення понятійного апарату цивільного права, здійснювався пошук нових шляхів підвищення ефективності дії права у даній сфері та формулювання наукових пропозицій та положень щодо вдосконалення правового регулювання договірних відносин з метою підвищення гарантій дотримання прав та інтересів суб'єктів договірних відносин, здійснювались дослідження правового регулювання договорів на передачу майна та майнових прав, договорів на виконання робіт та послуг, позикових договорів, договорів подружжя на випадок смерті, відповідальність суб'єктів договірних відносин за неналежне виконання зобов'язань, проблеми доведення у договірних спорах. Підготовлено та передано до науково-експертного управління Верховної Ради України наукову записку з питань удосконалення цивільного законодавства в частині регулювання договірних відносин, пов'язаних із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій.

Крім того, у відділі цивільного, трудового та підприємницького права досліджувались *«Правові проблеми реалізації та удосконалення трудового законодавства України»* (наук. кер. – д.ю.н., професор Н. М. Хуторян, к.ю.н. Я. В. Сімутіна). У результаті – доведено, що одним з основних напрямків удосконалення законодавства про працю є необхідність закріплення принципу добросовісності та неприпустимості зловживання правом як одного з галузевих у науці трудового права, який повинен стосуватися всіх суб'єктів трудових та пов'язаних з ними відносин – працівників, роботодавців, профспілок, об'єднань роботодавців тощо.

Визначено, що реформування національного трудового законодавства повинно відбуватися з урахуванням потреб практики сьогодення, реального стану суспільних відносин у сфері праці та сучасних світових тенденцій, основними з яких є: поглиблення диференціації правового регулювання трудових відносин та легалізація нових нестандартних видів зайнятості з метою закріплення трудових прав та гарантій для працівників, залучених до такої діяльності; відмова від зайвої «зарегульованості» трудових відносин та наділення сторін трудового договору більшою договірною свободою при визначенні індивідуальних умов праці, режиму роботи, робочого місця тощо.

Під керівництвом Н. Р. Малишевої вивчалось *«Правове регулювання відносин щодо охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки в Україні в умовах реалізації державної політики децентралізації управління»*. Зокрема, здійснювався аналіз доктринальних та нормативних джерел, готувались публікації в наукових та науково-прикладних правничих виданнях по тематиці дослідження, було організовано та проведено Всеукраїнський круглий стіл з питань децентралізації управління в Україні та впливу цього процесу на розвиток екологічного та природоресурсного права. Проміжні результати дослідження доповідались на наукових та науково-практичних конференціях.

Крім того, здійснено аналіз та оцінку чинного законодавства, законопроектів, які внесені до Верховної Ради України, проаналізовано практичний досвід з питань, пов'язаних з формуванням та реалізацією державної екологічної політики та децентралізацією владних повноважень у цій сфері.

Окремим напрямом досліджень співробітників Інституту були *«Проблеми адміністративно-правового забезпечення діяльності органів публічної адміністрації виконавчої влади»* (наук. кер. – д.ю.н., професор О. Ф. Андрійко)

Головна увага була приділена дослідженню адміністративно-правових проблем забезпечення раціональної організації та ефективності публічної адміністрації в сучасних умовах державотворення. Важливе місце відведено проблемам удосконалення форм і методів діяльності публічної адміністрації, розмежування функцій та повноважень органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, удосконалення компетенційного законодавства, систематизації законодавства, що регулює порядок надання адміністративних послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування з урахуванням сучасного досвіду функціонування публічної адміністрації. В межах досліджуваної теми виокремлюється проблематика децентралізації фінансових ресурсів та її правове забезпечення.

«Проблеми підвищення ефективності кримінальної юстиції України» стали предметом дослідження науковців під керівництвом д.ю.н., професора О. М. Костенка.

Наукове дослідження стосувалося виявлення чинників, які можуть забезпечити підвищення ефективності засобів кримінальної юстиції у протидії злочинності в сучасних умовах в Україні; формулювання пропозицій для відповідних державних органів щодо шляхів підвищення ефективності кримінальної юстиції в Україні. Здійснено науковий пошук у сфері принципів кримінального права, а саме: невідворотності відповідальності і покарання, індивідуалізації покарання, які повинні забезпечувати втілення, реалізацію справедливості у кримінальному праві.

Наукові співробітники відділу правових проблем політології вивчали *«Правовий вимір інформаційної політики України в умовах глобальних викликів»* (наук. кер. – д.політ.н., професор І. О. Кресіна)

У процесі дослідження теми комплексно проаналізовано теоретико-методологічні підходи до дослідження державної інформаційної політики. Визначено цілі, завдання, засоби реалізації інформаційної політики в сучасних демократичних державах. З'ясовано особливості формування інформаційної політики в Україні після здобуття незалежності. Проаналізовано законодавство в інформаційній сфері України та практику його реалізації. Вивчено міжнародні стандарти формування інформаційної політики та способи реагування суб'єктів інформаційної політики на глобальні виклики. Визначено основні принципи і складові державної інформаційної політики в Україні в таких пріоритетних сферах, як управління суспільними процесами, вдосконалення механізмів подолання політичного маніпулювання у вітчизняному інформаційно-комунікаційному просторі, забезпечення суверенітету і територіальної цілісності держави, залучення міжнародного досвіду впровадження електронної демократії, формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені.

Окремим напрямом наукової роботи Інституту була взаємодія з центральними органами державної влади, з окремими відомствами, установами, організаціями в сфері державно-правового будівництва, правоохоронними та судовими органами влади України. Співробітники Інституту брали участь в роботі дер-

жавних та урядових комісій і комітетів, національних рад та агентств, активно працювали над удосконаленням та реалізацією положень Конституції України, проектами окремих кодексів та інших нормативно-правових актів, проводили експертизи та надавали науково-консультативну і науково-методичну допомогу.

Науково-експертну роботу на постійній основі здійснювали: І. Б. Усенко як член громадської ради Державної архівної служби України та визнаний експерт з архівної справи щодо проектів нормативно-правових актів та правового аналізу проблемних ситуацій у сфері архівної справи. До цієї роботи також періодично долучався Є. В. Ромінський. О. О. Малишев у рамках співробітництва з Інститутом археології НАН України – щодо проектів нормативно-правових актів, пов'язаних з охороною археологічної спадщини.

Окрім того, в Інституті на безпосереднє звернення органів державної влади або відповідно до доручень Президії НАН України було надано понад сто експертних висновків, в яких містились пропозиції та зауваження щодо чинного законодавства України. Серед них: підготовка проекту внесення змін і доповнень до Конституції України; проект Закону України «Про статус кримсько-татарського народу в Україні»; проект Закону України «Про внесення змін до закону України «Про освіту»»; проект Закону України «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії»; проект Закону України «Про внесення змін до Податкового Кодексу України; щодо порядку застосування положень Земельного кодексу України; щодо відповідності чинному законодавству України п. 17 розділу 3 «Договору про розмежування повноважень між Кабінетом Міністрів України, обласними державними адміністраціями та обласними радами»; щодо проекту Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»; на проект Закону України «Про внесення змін до статті 46 Закону України «Про запобігання корупції»; на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Національну гвардію України»; на проект Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів»; на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» та ін.

За результатами проведених досліджень було підготовлено наукові записки: «Щодо оптимізації дозвільного порядку здійснення космічної діяльності», яка була направлена до Кабінету Міністрів України, Державної регуляторної служби України, Комітету Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва і Державного космічного агентства, яка отримала реалізацію шляхом підготовки законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (Н. Р. Малишева); «Про доцільність та порядок запровадження інституту земельного омбудсмена України» для Адміністрації Президента України та проект Закону України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів щодо моніторингу земельних відносин» та ін. Загалом, відповідно до звернень вищих органів державної влади в Інституті готувалися висновки на проекти законів, програм, аналітичні матеріали, зокрема для Верховної Ради України – 19, Кабінету Міні-

стрів України – 2, Адміністрації Президента України – 4, інших органів (НАБУ, НАЗК, СБУ) – 8.

Протягом року співробітники Інституту брали активну участь в роботі міжнародних, державних та громадських організацій: Конституційній комісії, Асоціації морського права України, Наглядовій раді Дипломатичної академії України імені Геннадія Удовенка при Міністерстві закордонних справ України, редколегіях наукових юридичних видань, Громадській раді керівників освітніх програм всеукраїнських громадських об'єднань національних меншин України при Міністерстві освіти і науки України, Європейській комісії проти расизму і нетерпимості, Міжнародній академії порівняльного права, Піклувальній раді Української асоціації міжнародного права і т. ін.

У 2017 р. координація наукових досліджень здійснювалась у таких напрямках: залучення провідних співробітників Інституту до участі у виданнях, які готуються за межами Інституту; надання науково-методичної допомоги державним установам, науковим та навчальним закладам України; погодження тем дисертаційних досліджень, керівництво аспірантами і здобувачами інших установ і міст України; рецензування наукових праць, опонування кандидатських та докторських дисертацій, участь у конференціях та круглих столах, організованих Інститутом спільно з міжнародними організаціями, органами державної влади України, громадськими організаціями та ВНЗ України. Продовжила свою діяльність секція історії держави і права Наукової ради НАН України з координації фундаментальних правових досліджень (І. Б. Усенко – голова секції, а І. В. Музика – вчений секретар секції). Діяльність секції вже багато років тісно пов'язується з роботою Міжнародної асоціації істориків права.

Традиційні плідні зв'язки підтримувалися з юридичними факультетами Київського національного університету ім. Тараса Шевченка та Львівського національного університету ім. Івана Франка, Національною академією Служби безпеки України, Харківським національним університетом внутрішніх справ МВС України, Національною академією внутрішніх справ, Національним юридичним університетом ім. Ярослава Мудрого, Національним університетом «Одеська національна юридична академія», Інститутом історії України НАН України, Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Інститутом рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Інститутом архівознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Українською асоціацією міжнародного права, Інститутом правових наук Центру суспільних наук Угорської академії наук (Угорщина), юридичним факультетом Ужгородського національного університету (м. Ужгород), Одеською національною морською академією, Національним університетом «Одеська юридична академія», Національним університетом кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв) та ін.

Протягом року продовжувалося співробітництво Інституту з Міністерством освіти і науки України.

Крім того, Інститут продовжує підтримувати традиційно усталені наукові зв'язки із зарубіжними науково-дослідними установами, вузами та факультетами юридичного профілю, міжнародними організаціями. Зокрема, Н. Р. Малишева продовжувала роботу у складі міжнародної ad hoc робочої групи з розро-

блення проекту Декларації етичних принципів, пов'язаних із зміною клімату. В поточному році, після підготовки проекту Декларації робочою групою було опрацьовано 515 пропозицій від держав-членів ЮНЕСКО щодо цього проекту Декларації; деякі з пропозицій було враховано, щодо інших підготовлено мотивовані відповіді. На замовлення голандсько-німецького видавництва «ELEVEN», що є провідним у світі з поширення наукових знань про космічне право та політику, Н. Р. Малишева підготувала і передала до видавництва індивідуальну монографію «Космічна політика і право пострадянських держав» (обсяг 20 авт. арк., мова англійська; вихід у світ у 2018 р.). На запит Європейського центру правової інформації «Juriscore» та Міністерства юстиції Франції підготувала науковий аналіз на тему: «Визнання та виконання рішень зарубіжних судів з цивільних, у т. ч. сімейних, справ за законодавством Російської Федерації», продовжувала обмін інформацією та результатами наукових досліджень з японською стороною Угоди про співпрацю між Міжнародним центром космічного права при Інституті держави і права НАН України та Японським центром космічного права (JAXA та Кейо-університет).

В. І. Олещенко продовжував співробітництво з Комітетом з питань просторового розвитку Ради Європи; Комісією Ради Європи з питань Європейської ландшафтної конвенції; Комісією з ландшафтного аналізу та ландшафтного планування Міжнародного географічного союзу.

І. Б. Усенко як експерт у галузі інформаційного та архівного законодавства бере участь у проектах Харківської правозахисної групи, які здійснюються за підтримкою Європейського Союзу, Ради Європи, Міжнародного фонду «Відродження» та інших міжнародних фондів з різних країн.

Продовжується співпраця в рамках Міжнародної асоціації істориків права. Зокрема, цього року до участі в конференціях МАІП залучені нові іноземні учасники з Білорусі, Польщі, Литви та Іспанії.

М. М. Товт координував україно-угорське наукове співробітництво між Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького НАН України та Інститутом правових наук Центру суспільних наук Угорської Академії Наук.

Протягом року співробітники Інституту брали участь в науково-практичних заходах, організованих міжнародними організаціями та зарубіжними державами і їх науковими осередками. Зокрема, академік НАН України Ю. С. Шемшученко виступив з науковою доповіддю «Проблеми виховання у структурі правового впливу у вченні Л. Й. Петражицького» у Варшавському університеті 30 травня 2017 р.; к. ю. н. М. М. Товт виступав з доповідями на: міжнародній Меморіальній конференції щодо увіковічення пам'яті жертв радянських таборів системи ГУЛАГ, яка проходила 24 січня 2017 р. в Посольстві Угорщини в Україні в рамках Програми поминального року жертв радянських таборів ГУЛАГ-ГУПВІ Уряду Угорщини; міжнародній конференції «Міжнародні правозахисні механізми та їх роль у протидії дискримінації і захисту меншин в державах східного прикордоння Європейського Союзу», організованій Європейським центром з питань меншин (Фленсбург, ФРН) у рамках Програми східного партнерства: «Національні меншини та етнокультурні питання. Білорусь-Молдова-Україна» (15–16 травня 2017 р. Фленсбург, ФРН); міжнародній конференції «Захист прав представників угорської національної меншини в

Карпатському Басейні» (15 листопада 2017 р., м. Будапешт, Інститут захисту меншин).

О. О. Малишев, Є. В. Ромінський Т. І. Бондарук взяли участь у міжнародних конференціях у Мінську (Білорусь).

У 2017 р. співробітники Інституту публікували наукові праці у зарубіжних юридичних виданнях, а саме: О. В. Кресін публікувався в «Вестнике Университета им. О. Е. Кутафина (МГЮА)» (Москва, РФ), в збірці статей «Служение праву» (Москва, РФ), в «Jus Gentium», брав участь в упорядкуванні, науковому редагуванні та підготовці передмови до вперше опублікованої в Україні дисертації Л. М. Ребета «Порівняльна метода в науці права» (Київ-Мюнхен: Український вільний університет, Центр порівняльного правознавства Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Видавництво «Логос», 2017.), яка була написана в 1947 р. і захищена в Українському вільному університеті у Мюнхені в 1948 р. Також трьома мовами (українською, польською та англійською) було видано статтю К. О. Савчука у «Civilians in contemporary armed conflicts» (Варшава, Польща).

Ряд співробітників Інституту протягом звітного періоду представляли Україну у міжнародних урядових та міжнародних неурядових організаціях, а саме: О. В. Скрипнюк є членом-кореспондентом Європейської академії наук, О. В. Кресін був членом органу Ради Європи – Європейської комісії проти расизму і нетерпимості, членом-кореспондентом Міжнародної академії порівняльного права, а також координатором Українського національного комітету Міжнародної асоціації юридичних наук.

Співробітники Інституту є членами редакційних колегій зарубіжних юридичних наукових видань, зокрема, В. Н. Денисов є членом редакційної колегії «Международное право и проблемы интеграции» (видається Бакинським державним університетом, Азербайджан), а О. В. Кресін є заступником головного редактора журналу «Сравнительные правовые и политологические исследования» (Российская Федерация) та членом редколегій наукових юридичних видань: “The Lawer Quarterly” (Чехія); “Journal of Comparative Law” (Великобританія); «Journal of Constitutionalism and Human Rights» (Литва), «Kutafin University Law Review» (Російська Федерація), а також почесним членом редакційної колегії «Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantow Uniwersitetu Jagellonskiego» (Польща).

М. І. Суржинський був учасником програми «Академія лідерства для розвитку» (LAD–2017), що впроваджується в Україні Центром демократії, розвитку та верховенства права Стенфордського університету (США), Центром міжнародного приватного підприємництва (CIPE, США) та Школою управління Українського католицького університету (Україна, Львів) за підтримки NED (Фонду сприяння демократії, США), разом з Програмою USAID «Лідерство в економічному врядуванні» (ЛЕВ) та Київською облдержадміністрацією розробляв ініційовані місцевою владою, бізнес-об’єднаннями та громадськістю Київщини «Регіональну стратегію розвитку МСП Київської області: від намірів до конкретних дій» та «Стратегію розвитку малого та середнього підприємництва Київської області до 2020 року».

Є. Б. Кубко підтримував міжнародні наукові зв’язки з іноземними юристами-науковцями: професором права Паризького університету Мішелем де

Гілленшмідтом, професором Карлом Екштайном (Швейцарія), професором порівняльного правознавства Габріеле Креспі-Регіці (Університет м. Павія (Італія)), професором Школи бізнесу м. Вісбаден Райнером Ведде (Німеччина).

У 2017 р. було проведено низку конференцій, семінарів, круглих столів тощо, в яких Інститут виступив як організатор або співорганізатор. Зокрема, це: X Міжнародна науково-практична конференція «Наукові читання, присвячені пам'яті В. М. Корецького»; Засідання Вченої ради Інституту «Українська революція 1917–1921 рр.: актуальні наукознавчі аспекти дослідження» (до 100-річчя подій Української національної революції); Щорічна міжнародна науково-практична конференція «Людиноцентризм в праві: теоретико-прикладні аспекти» (до 20-річчя Дня науки в Україні); Конгрес Академії політичних наук; Міжнародна наукова конференція «Дванадцять юридичні читання. Держава в суспільно-політичних процесах: виклики і загрози»; XXXVI Міжнародна історико-правова конференція «Еволюційні і революційні процеси в історії права, держави і юридичної думки: до 100-річчя Української революції 1917–1921 рр.»; круглий стіл «Військове правосуддя в Україні: актуальні проблеми організації та здійснення»; круглий стіл «Конституція України – основа консолідації суспільства і держави»; XXXVII Міжнародна історико-правова конференція «Пам'ятки права як відображення історичних процесів і культури суспільства: до 500-ліття Реформації»; Всеукраїнський круглий стіл «Децентралізація влади як чинник розвитку аграрного, екологічного, земельного та інших природоресурсних галузей права»; круглий стіл «Розвиток адміністративного законодавства в умовах реформаційних процесів в Україні»; круглий стіл «Шляхи та проблеми впровадження сучасної моделі правосуддя»; III Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми законодавчого регулювання порядку розробки та прийняття нормативно-правових актів»; Об'єднаний конгрес АПН і НТУУ «КПІ» – «Ідеологічне та наукове забезпечення взаємодії держави і суспільства» та ін.

Крім того, Рада молодих вчених Інституту провела VIII Міжнародну науково-практичну конференцію «Правова реформа: концепція, мета, впровадження. До 85-річчя академіка НАПрН України Ярослави Шевченко», організатором якої була Рада молодих вчених. У роботі конференції взяли участь науковці з Польщі, Білорусі, Молдови, Естонії.

У 2017 р. видавнича діяльність Інституту здійснювалось як за рахунок бюджетних, так і додатково залучених коштів, у тому числі благодійної допомоги, коштів, отриманих від науково-експертної діяльності. Загалом Інститутом видано 24 монографії, 12 збірників наукових праць, 6 журналів загальним обсягом близько 960 др. арк. Загальний обсяг публікацій співробітників Інституту, враховуючи наукові статті, брошури, тези конференцій тощо склав близько 1500 др. арк.

Зокрема опубліковані такі *монографії*: Правова держава. Випуск 28. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2017. 694 с.; Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України. Київ: Талком, 2017. 576 с.; Громадянське суспільство в Україні в умовах демократичних трансформацій: перспективи розвитку: науково-аналітична доповідь. Шемшученко Ю. С., Скрипнюк О. В., Оніщенко Н. М., Батанов О. В., Сунегін С. О. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України,

2017. 100 с.; Публічна адміністрація і громадяни: адміністративно-правове регулювання відносин. За заг. ред. О.Ф.Андрійко. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2017. 315 с.; Кресін О. В. Становлення теоретичних засад порівняльно-правових досліджень у другій половині XVIII – першій третині XIX ст.: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Вид-во «Логос», 2017. 680 с.; Проценко І. М. Торгове право Німеччини: історія становлення та сучасний стан. Одеса: Фенікс, 2017. 280 с.; Усенко Ігор Борисович: до 60-річчя від дня народження і 35-ліття науково-педагогічної діяльності / відп. ред. Т. І. Бондарук, В. П. Горбатенко. Київ, 2017. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 96 с.; Бондарук Т. І. Історико-правові есе / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ – Херсон: ФОП Грінь Д. С., 2017. 248 с.; Музика І. В. Нариси з історії права і філософії права. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ – Херсон: Грінь Д. С., 2017. 264 с.; Право на житло: цивільно-правові аспекти. Київ: Наукова думка, 2017. 198 с.; Громадянське суспільство в Україні в умовах демократичних трансформацій: перспективи розвитку: науково-аналітична доповідь / Шемшученко Ю. С., Скрипнюк О. В., Оніщенко Н. М., Батанов О. В., Сунегін С. О. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2017. 100 с.; Політичні та міжнародно-правові механізми деокупації та відновлення територіальної цілісності держави: світовий досвід і Україна: наукова записка / Кресіна І. О. – кер. проекту, Стойко О. М., Савчук К. О., Проценко І. М., Кресін О. В. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2017.; Кресіна Ірина Олександрівна: до 65-річчя від дня народження / упоряд. В. А. Явір, О. М. Стойко. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2017. 160 с.; Ребет Л. М. Порівняльна метода в науці права / Упорядкування і наукова редакція О. В. Кресіна, І. О. Кресіної. Київ–Мюнхен: Український вільний університет, Центр порівняльного правознавства Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Видавництво «Логос», 2017. 231 с.; Н. Р. Малишева, М. І. Єрофєєв. Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Харків: Право, 2017. 416 с.; Забезпечення правопорядку в Україні засобами кримінальної юстиції: монографія / кол. авторів. Київ, 2017. 372 с.; Турлова Ю. А. Кримінально-правовий вплив на екологічну злочинність: монографія. Київ: Знання України, 2017. 155 с.; Бусол О. Political games, або створення Державного бюро розслідувань в Україні: монографія. Київ: Самміт-Книга, 2017. 232 с.

Збірники наукових праць: Держава і право. Збірник наукових праць. Серія юридичні науки. Випуск 75, 76, 77, 78. Київ: ІДП НАНУ, 2017; Еволюційні і революційні процеси в історії права, держави і юридичної думки: до 100-річчя Української революції 1917–1921 рр.: матеріали XXXVI Міжнародної історико-правової конференції, 1–4 червня 2017 р., м. Дніпро – Київ – Херсон: ФОП Грінь Д. С., 2017. 422 с.; Пам'ятки права як відображення історичних процесів і рівня культури суспільства: до 500-річчя Реформації: матеріали XXXVII Міжнародної історико-правової конференції, 14–17 вересня 2017 р., с. Колочава. Київ – Херсон: ФОП Грінь Д. С., 2017. 430 с.; Правова реформа: концепція, мета, впровадження. Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції. Київ: Ніка–Центр, 2017. 480 с.; Розвиток адміністративного законодавства в умовах реформаційних процесів в Україні: зб. наук. праць. Матеріали Всеукра-

їнського круглого столу (м. Київ, 27 жовтня 2017 р.). Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2017. 115 с.

Журнали: Альманах права. Людиноцентризм у праві: теоретико-прикладні засади. Науково-практичний юридичний журнал. Вип. 8. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2017. 420 с.; „Studia Politologica Ucraino-Polona”. Випуск 7. За редакцією В. Горбатенка та Ірени Ставови-Кавки. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Польська академія мистецтв і наук, Польське наукове товариство у Житомирі. – Житомир-Київ-Краків: Вид-во Євенка О., 2017. 293 с.; Сьомий випуск щорічного наукового журналу „Studia Politologica Ucraino-Polona” („Українсько-польські політологічні студії”); Судова апеляція. Науково-практичний журнал. № 1,2, 3, 4. 2017. ТОВ «Вид-во «Юридична думка». с. 143.

Енциклопедії, словники: Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків: Право, 2016. ISBN 978-966-937-048-8 Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова), М. В. Костицький, І. Б. Усенко та ін.; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 1128 с.; Малишева Н. Р., Микитин І. С. Французько-Український та Українсько-Французький юридичний словник , 60 000 слів Харків, Право. 2017. 736 с.

У межах підготовки в Інституті докторів філософії за спеціальністю 081 «Право», 293 «Міжнародне право», 052 «Політологія» співробітниками Інституту були підготовлені опорні конспекти лекцій з низки дисциплін, передбачених навчальним планом.

Поряд з науково-дослідною і науково-організаційною роботою, наукові співробітники Інституту беруть участь у навчальному процесі, читаючи повний курс лекцій або спецкурси, були членами ДЕКів у вищих навчальних закладах України, виступали з лекціями та науковими статтями у трудових і навчальних колективах, а також у друкованих і електронних засобах масової інформації. Серед них: телеканали ICTV, ТРК Київ , Телекомпанія «Магнолія – ТВ», 5-й канал, «News one», «Unian», «Черноморская телерадиокомпания», «Рада»; радіо: «Голос столиці», «Радіо «Ера» та у друкованих ЗМІ: «Апостроф», «Зік»/ «Деловая столица»; в мережі Інтернет: «Відкритий Суд»/ «РІА Новості Україна», «Крим. Реалії»; газетах: «Тиждень», «Цензор.Нет», «Дзеркало тижня», «Юридична газета», «Deutsche welle» та ін.

У 2017 р. у 9 наукових відділах та 8 госпрозрахункових наукових центрах Інституту працювало 99 співробітників, із них 83 науковці, в тому числі: 2 головних наукових співробітників, 9 провідних наукових співробітників, 39 старших наукових співробітників, 14 наукових співробітників, 7 молодших наукових співробітників. Загалом в Інституті працює 23 доктори наук та 56 кандидатів наук. Серед них: один академік (Ю. С. Шемшученко) та 1 член-кореспондент Національної академії наук України (В. Ф. Сіренко); 14 академіків та членів-кореспондентів Національної академії правових наук України (Ю. С. Шемшученко, О. В. Скрипнюк, В. Ф. Сіренко, В. П. Нагребельний, О. Ф. Андрійко, В. Н. Денисов, О. М. Костенко, Н. Р. Малишева, Г. О. Мурашин, Є. Б. Кубко, Н. М. Оніщенко, Н. М. Хуторян, І. О. Кресіна, П. Ф. Кулинич); член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України (О. В. Скрипнюк). Крім того, серед працівників Інституту – 7 Заслужених діячів науки і техніки

України (академік НАН України Ю. С. Шемшученко, член-кор. НАН України В. Ф. Сіренко, В. Н. Денисов, В. Д. Бабкін, І. О. Кресіна, Н. М. Хуторян, О. М. Костенко) та 11 Заслужених юристів України (О. В. Скрипнюк, Н. Р. Малишева, Г. О. Мурашин, І. Б. Усенко, В. П. Нагребельний, Н. М. Оніщенко, О. Ф. Андрійко, Н. М. Пархоменко, Є. Б. Кубко, О. І. Ющик, В. І. Олещенко).

Протягом 2017 р. в докторантурі та аспірантурі Інституту навчалось 116 осіб у т. ч. на умовах бюджетного фінансування – 20, за контрактами навчалось 82 аспіранти, з них 3 – іноземні громадяни, в тому числі – 35 з відривом від виробництва; за контрактами в докторантурі навчалось 14 осіб. З метою підготовки кандидатських та докторських дисертацій до наукових відділів Інституту прикріплено 4 здобувачі із різних регіонів України. Всього протягом звітного періоду готувало дисертації близько 15 здобувачів.

У цьому році за значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю – к.ю.н., проф. І. Б. Усенка нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня, почесною грамотою Служби безпеки України «За особливі заслуги у справі забезпечення державної безпеки України», подякою кафедри історії держави, права та політико-правових учень Львівського національного університету імені Івана Франка; за значні досягнення у науковій та освітній діяльності, високий професіоналізм та сумлінну працю д.ю.н., проф. Н. М. Пархоменко нагороджено Подякою Прем'єр-міністра України; д.ю.н., проф. О. І. Ющика та к.ю.н. Т. І. Бондарук – Почесною грамотою НАН України; к.ю.н. І. О. Музику – Відзнакою Національної академії наук України «За професійні здобутки».

Лауреатами Премії НАН України ім. М. П. Василенка за цикл праць «Забезпечення ефективності реалізації законодавства України: проблеми теорії і практики» у звітному році стали: В. І. Акуленко, М. О. Теплоу, М. І. Шумило.

Таким чином у 2017 р. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України в цілому виконав поставлені перед ним завдання. Колективом Інституту було видано серію монографічних праць, розроблено і подано до органів влади низку заслуговуючих на увагу пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення Конституції та законодавства України.

З метою реалізації Угоди України про асоціацію з ЄС в подальшому важливою є активізація теоретичних і прикладних розробок з юридичного прогнозування і перспективного планування правотворення, подальший розвиток досліджень проблем гармонізації правової системи України і правової системи Європейського Союзу, теорії державності в умовах глобалізації, модернізації і підвищення ефективності системи державного управління в Україні в умовах проведення соціально-економічної та адміністративної реформ, а також правових аспектів децентралізації державного управління, державного регулювання та державно-приватного партнерства в сфері економіки і зовнішньоекономічних відносин України в умовах сучасних світових фінансово-економічних процесів, викликів та кризових явищ.

З огляду на зазначене, у 2018 р. планується зосередити зусилля Інституту на такому:

– відповідно до існуючих пріоритетних напрямів фундаментальних досліджень Інституту поглибити наукові дослідження проблем демократичної

правової соціальної держави, здійснення конституційної, адміністративно-територіальної та судової реформ в Україні, децентралізації виконавчої влади, боротьби з корупцією, а також правових аспектів європейської та міжнародної інтеграції України;

– взяти активну участь у реалізації запланованих заходів до 100-річного ювілею НАН України;

– продовжити розвиток фундаментальних та прикладних наукових досліджень у рамках цільових комплексних програм;

– активізувати на базі Інституту діяльність постійно діючого семінару щодо методології досліджень актуальних політико-правових проблем;

– поліпшити підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації в аспірантурі та докторантурі;

– з метою посилення зв'язків юридичної науки з практикою науковим співробітникам Інституту поглибити подальшу співпрацю з Верховною Радою України, Адміністрацією Президента України, Кабінетом Міністрів України, Міністерством юстиції України, Генеральною прокуратурою України, Конституційним Судом України, Верховним Судом України;

– продовжувати заходи щодо розширення та постійного оновлення сайту Інституту у мережі Інтернет, активізувати популяризацію видань Інституту в засобах масової інформації та на електронних носіях; здійснити роботи по створенню електронного каталогу наукової бібліотеки Інституту в рамках реалізації Програми інформатизації НАН України;

– вдосконалювати координацію фундаментальних правових досліджень. Провести у першому півріччі 2018 р. засідання Наукової ради НАН України з координації фундаментальних правових досліджень;

– розширити міжнародне наукове співробітництво у правовій сфері, зокрема, з науковими установами Білорусі, Литви, Молдови, Польщі, Угорщини, Чехії тощо.

Завершити видання Енциклопедії міжнародного права в 3-х томах, активізувати участь у підготовці національних енциклопедичних видань, зокрема: «Великої української юридичної енциклопедії».

М. М. ШУМИЛО,

доктор юридичних наук;

Г. М. ГУРОВА,

кандидат юридичних наук

**VIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ПРАВОВА РЕФОРМА: КОНЦЕПЦІЯ, МЕТА, ВПРОВАДЖЕННЯ»
ДО 85-РІЧЧЯ АКАДЕМІКА НАПрН УКРАЇНИ
ЯРОСЛАВНИ ШЕВЧЕНКО**

23 листопада 2017 р. в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, відбулася науково-практична конференція-зустріч українських та іноземних вчених-правників, представників різних галузей права для обговорення